

**ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐԻ ԴԵՐԸ ԿԱՆԱԶ ԴՐՈՑՆԵՐԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ ԵՎ ԿԱՅԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ. ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԴԵՊԻ ԿԱՅՈՒՆ
ԶԱՐԳԱՅՈՒՄ**

Հայրապետյան Լուսինե

մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Երևանի պետական համալսարան,

Հայաստանի Հանրապետություն

lusine.hayrapetyan@ysu.am

<https://orcid.org/0000-0003-2884-7935>

Ավետիսյան Մերի

մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Երևանի պետական համալսարան,

Հայաստանի Հանրապետություն

mavetisyan@ysu.am

<https://orcid.org/0000-0001-9339-1060>

Աբրահամյան Մերի

Թաիրովի միջնակարգ դպրոցի ուսուցչուհի

Հայաստանի Հանրապետություն

m.abrahamyan@ysu.am

<https://orcid.org/0009-0000-8228-0584>

Ամփոփում

Համառոտ ներածական: Էկո դպրոցները կամ կանաչ դպրոցները ոչ միայն ուղղված են շրջակա միջավայրի պահպանությանը, այլև նպաստում են այնպիսի կրթական միջավայրի ձևավորմանը, որտեղ աշակերտներն ու ուսուցիչները միասին մշակում են ռազմավարություններ, որոնք կապում են հասարակական արդարությունը, բնապահպանական խնդիրների լուծումը և տնտեսական կայունությունը: Կանաչ կրթության կարևորությունը այս դպրոցներում անխուսափելիորեն կապված է էկոլոգիական դաստիարակությանը՝ ներառելով նաև սոցիալական գործոններ, որոնք նպաստում են հասարակական հարաբերությունների բարելավմանը և փոփոխությունների առաջընթացին: Աշխատանքն ուսումնասիրում է էկո դպրոցների և կանաչ կրթության դերը կայուն զարգացման կրթության մեջ՝ առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնելով ուսուցչական առաջնորդության նշանակությանը: Հոդվածում ներկայացվում են էկո դպրոցների հիմնական սկզբունքները, դրանց կառուցվածքային մոդելները և ազդեցությունը սովորողների բնապահպանական գիտակցության ձևավորման վրա, ուսուցիչ առաջնորդների դերը էկո դպրոցների կայացման գործում:

Բանալի բառեր: *Էկո դպրոցներ, կանաչ կրթություն, կայուն զարգացում, բնապահպանական կրթություն, ուսուցչական առաջնորդություն, համայնքային ներգրավվածություն, կրթական քաղաքականություն, սոցիալական արդարություն, էկոլոգիական գիտակցություն:*

Հոդվածը գրվել է «Առաջնորդ ուսուցիչները՝ որպես նորարարությունների հանձնառուներ ՀՀ դպրոցներում» թեմայով ԵՊՀ ներքին դրամաշնորհի շրջանակում:

Հիմնախնդիր: Գլոբալ բնապահպանական մարտահրավերների համապատկերում կրթությունը դարձել է կայուն զարգացման հիմնական գործոններից մեկը: Դպրոցները մեծ դեր ունեն սովորողների բնապահպանական գիտակցության ձևավորման գործում, իսկ «Էկո դպրոցներ» ծրագիրը դարձել է կանաչ կրթության խթանման կարևոր գործիքներից մեկը: Ներկայումս կրթական համակարգը պետք է հաշվի առնի շրջակա միջավայրի պահպանության ու սոցիալական արդարության պահանջները:

Հետազոտության նպատակ: Հետազոտության նպատակն է ուսումնասիրել Էկո դպրոցների ազդեցությունը կայուն զարգացման ոլորտում, Էկո կրթության սկզբունքները, ուսուցիչների առաջնորդությունը և համայնքի ներգրավվածությունը, թե ինչպես կարող են Էկո դպրոցները և ուսուցիչները երկարաժամկետ ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի պահպանության և սոցիալական արդարության առաջխաղացման վրա:

Հետազոտության խնդիրներն են.

1. ուսումնասիրել Էկո դպրոցների նշանակությունը՝ որպես կայուն զարգացման գործընթացի մաս,
2. վերլուծել Էկո կրթության կազմակերպման սկզբունքները և ուսուցիչների դերը դրանց իրականացման գործում,
3. բացահայտել ուսուցիչ-առաջնորդների դերակատարությունը բնապահպանական նախաձեռնությունների իրականացման հարցում,
4. անդրադառնալ Էկո դպրոցների աշխատանքներում համայնքների ներգրավվածության դերին,
5. պարզել, թե որ գործոնների արդյունքում են Էկո դպրոցները կարողանում երկարաժամկետ ազդեցություն ունենալ շրջակա միջավայրի պահպանության ու արժեքներ կրթության կազմակերպման վրա:

Հետազոտության նորույթ: Տեսական գրականության ուսումնասիրության, ինչպես նաև սոցիոլոգիական հարցումների հիման վրա արված համահավաք արդյունքների վերլուծությունն է, որը թույլ է տալիս կանխատեսել Էկոկրթության ապագա տեսլականը ներկա զարգացումների արդյունքում:

Հիմնախնդրի մշակվածության աստիճանը: Ուսուցիչ առաջնորդների դերի ուսումնասիրությունը կանաչ դպրոցների կազմակերպման և կայացման համատեքստում հիմնված է մի շարք տեսությունների և մեթոդաբանական մոտեցումների վրա: Հիմնական տեսական հիմքն է կայուն զարգացման կրթության տեսությունը՝ հիմնված ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի փաստաթղթերի ու Ջոն Ֆիենի, Դեյվիդ Օրչարդի, ինչպես նաև Ռոբերտ Սթերլի աշխատանքների վրա: Այս տեսությունն ընդգծում է կրթության առանցքային դերը սոցիալ-էկոլոգիական մարտահրավերների լուծման գործում: Դրանք մի քանիսն են:

- Էկոլոգիական կրթության տեսությունը, որի հիմնադիրներից են Ֆրիթյոֆ Կապրան, Դեյվիդ Օրշերդն ու Կառլ Անդերսոնը: Տեսությունը շեշտադրում է հովիստիկ մտածողության զարգացումը և մարդու ու բնության փոխհարաբերությունների վերաիմաստավորումը:

- Փոխակերպող առաջնորդության տեսությունը, որը ձևակերպել է Ջեյմս Բրնսը և զարգացրել Բեռնարդ Բասը: Այն ընդգծում է առաջնորդի՝ որպես տեսլականի կրող ու փոփոխությունների խթանողի դերը՝ ոգեշնչելով ուսումնական համայնքը դեպի ընդհանուր նպատակի:

- Սոցիալ-մշակութային տեսությունը, որի արմատները գնում են մինչև Լև Վիգոտսկու գործնական-գործընկերային ուսուցման մոդելը: Տեսությունն ընդգծում է միջանձնային փոխազդեցության, համատեղ գործունեության և համայնքի ներգրավման կարևորությունը սովորողների ու ուսուցիչների շրջանում:

Հայտնի է, որ կանաչ դպրոցների ձևավորման գործընթացում ուսուցիչ առաջնորդները դիտվում են որպես հիմնական ուժ թե՛ բովանդակային, թե՛ կառավարչական մակարդակներում: Մասնավորապես՝ Ֆինլանդիայի, Նորվեգիայի և Կանադայի կրթական համակարգերում ուսումնասիրված է ուսուցիչ առաջնորդների դերը կայուն զարգացման ռազմավարությունների իրականացման հարցում:

Հիմնական նյութի շարադրանքը: Էկո դպրոցները կամ կանաչ դպրոցները ոչ միայն ուղղված են շրջակա միջավայրի պահպանությանը, այլև նպաստում են այնպիսի կրթական միջավայրի ձևավորմանը, որտեղ աշակերտներն ու ուսուցիչները միասին մշակում են այնպիսի ռազմավարություններ, որոնք կապում են հասարակական արդարությունը, բնապահպանական խնդիրների լուծումն ու տնտեսական կայունությունը: Կանաչ կրթության կարևորությունը այս դպրոցներում անխուսափելիորեն կապված է էկոլոգիական դաստիարակությանը՝ ներառելով նաև սոցիալական գործոններ, որոնք նպաստում են հասարակական հարաբերությունների բարելավմանն ու փոփոխությունների առաջընթացին [7]:

Սովորաբար էկո դպրոցներում կիրառվում են ինտեգրված ծրագրեր, որոնք ուշադրություն են դարձնում էներգիայի օգտագործման արդյունավետությանը, շրջակա միջավայրի պահպանությանն ու կրթության մեջ էկոլոգիական լուծումների ներդրմանը [5, էջ 118-120]: Քարոլին Ռոդրիգեսի ուսումնասիրությունը հաստատում է, որ այնպիսի մոտեցումները նպաստում են սովորողների էկոլոգիական գիտակցությանը և նրանց մասնակցությանը շրջակա միջավայրի բարելավման գործընթացներում [5, էջ 121-124]:

«Էկո դպրոցներ» ծրագիրը, որը նախաձեռնել է Բնապահպանական կրթության հիմնադրամը (FEE), ապահովում է դպրոցներում կայուն զարգացման սկզբունքների ներդրման կառուցվածքային մոդել: Դպրոցները մասնակցում են նման նախաձեռնություններին, ինչպիսիք են թափոնների նվազեցումը, էներգախնայողությունը և կենսաբազմազանության պաշտպանությունը՝ ձևավորե-

լով բնապահպանական պատասխանատվության մշակույթ սովորողների ու անձնակազմի շրջանում:

Ծրագրին մասնակցող դպրոցները դրսևորում են **բնապահպանական բարձր գիտակցություն, ակադեմիական առաջադիմության բարելավում և համայնքների ակտիվ մասնակցություն բնապահպանական նախաձեռնություններին** [8, էջ 122-124]:

Իրականում ուսուցիչները, հանդես գալով որպես համայնքի առաջնորդներ, ունեն կարևոր դեր՝ խթանելու աշակերտների ներգրավվածությունը ոչ միայն գիտելիքի ձեռքբերման, այլև պրակտիկ գործողություններում, որոնք ուղղված են կայուն զարգացման նպատակներին: Ուսուցչական առաջնորդությունը կարող է լինել այն շարժիչ ուժը, որն օգնում է աշակերտներին հասկանալ էկոլոգիական մարտահրավերները և գտնվել լուծումներ դրանց համար [6]:

Այսօր կարևոր է, որ ուսուցիչներն ունենան բավարար պատրաստություն՝ կիրառելու և ուսուցանելու էկոլոգիական ու կայուն զարգացման սկզբունքները ինչպես ուսումնական գործընթացում, այնպես էլ դպրոցից դուրս: Ուսուցիչների առաջնորդության կարողությունները սոցիալական պատասխանատվության և շրջակա միջավայրի փոփոխության ուղղությամբ մեծապես են ազդում աշակերտների վերաբերմունքի ու վարքի վրա, ինչը ձևավորում է կայուն զարգացման համար կարևոր արժեքներ [4]:

Կայուն զարգացման կրթությունը (ESD) ներառում է կրթական բոլոր այն մոտեցումները, որոնք ուղղված են փոփոխությունների ծավալմանը՝ բնապահպանական, սոցիալական և տնտեսական ասպեկտների համակցված փոփոխությունը [3]: Այս կրթական մոդելին վերաբերող մոտեցումները ցույց են տալիս, որ բոլոր մասնակիցները պետք է ներգրավված լինեն նախագծերի մշակման ու գործողությունների իրականացման մեջ, հատկապես միջավայրի, սոցիալական արդարության և տնտեսական կայունության ոլորտներում:

Կայուն զարգացման կրթության նպատակն է զարգացնել այնպիսի վարք, որն անընդհատ հարմարեցվում է փոփոխվող աշխարհին՝ արձագանքելով ժամանակի մարտահրավերներին և օգտագործելով նորարարական մոտեցումներ, ինչպես, օրինակ, էներգիայի արդյունավետ օգտագործման տեխնոլոգիաների կիրառումը, վերականգնվող էներգիայի աղբյուրները, կլիմայի փոփոխության հետ կապված գիտելիքների տարածումը և այլ միջոցառումներ [6]:

Հայաստանում կայուն զարգացման կրթությունը ձևավորվել է վերջին տասնամյակներում՝ միջազգային պահանջներին համապատասխան: 2010 թվականից հետո, հատկապես ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի և այլ միջազգային կազմակերպությունների աջակցությամբ Հայաստանը սկսեց ներդնել էկոլոգիական կրթությունը դպրոցներում, որտեղ աշակերտներին նախապատրաստում են վերանորոգվող էներգիայի կիրառման, շրջակա միջավայրի պաշտպանության և հասարակական պատասխանատվության: Նման նախաձեռնությունները ոչ միայն մղում են երեխաներին մտածել անընդհատ փոփոխվող աշխարհում,

այլև ուղղված են նրանց ակտիվ մասնակցությանը շրջակա միջավայրի պահպանության հարցերում [1, էջ 75-77]:

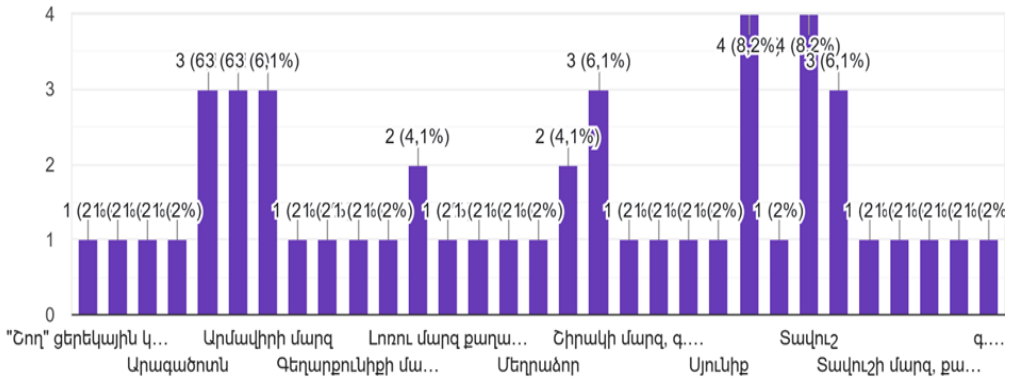
«Կանաչ դպրոց» և «Էկո դպրոց» ծրագրերը մշտապես ընդգրկում են տարբեր դպրոցներ, որոնք գործում են շրջակա միջավայրի պահպանման և կայուն զարգացման ուղղությամբ: Այս ծրագրերի շրջանակում դպրոցներն իրականացնում են մի շարք կարևոր նախաձեռնություններ՝ աղբի վերամշակման, ջրի խնայողության և էներգաարդյունավետության բարձրացման համար: Դպրոցները դառնում են ուսուցման կենտրոններ, որտեղ աշակերտները ոչ միայն գիտելիքներ են ստանում, այլև մասնակցում են էկոլոգիական նախագծերին: Սա, իհարկե, փոխում է նաև նրանց վարքագիծը՝ նպաստելով շրջակա միջավայրի պահպանության բարձրացմանը [2, էջ 123-124]:

Հիմնախնդրի վերաբերյալ սոցիոլոգիական հարցումների արդյունքների վերլուծություն: Սոցիոլոգիական հարցումների նպատակն է ուսումնասիրել ուսուցիչների առաջնորդության դերը էկո դպրոցների, կանաչ կրթության և կայուն զարգացման խթանման մեջ:

Հարց 1. Ի՞նչ նշանակություն ունի դպրոցի գտնվելու վայրը էկո դպրոց ունենալու հարցում:

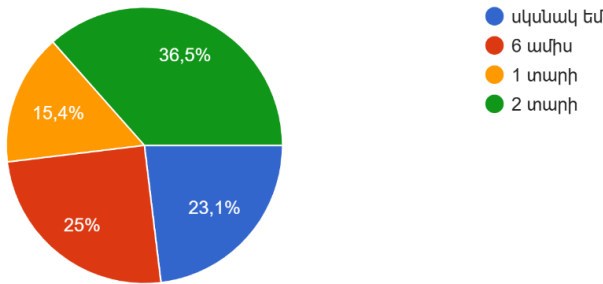
Այս հարցի նպատակն է հասկանալ աշխարհագրական գործոնը և դրա ազդեցությունը էկոլոգիական կրթության վրա: Հարցման արդյունքներից պարզ է դառնում, որ ամենաբարձր ներկայացվածությունն ունեցել է Տավուշի մարզը՝ 8.2 %, ինչը վկայում է մարզի ակտիվ մասնակցության մասին էկոլոգիական կրթության նախաձեռնություններին: Արմավիրի մարզը նույնպես աչքի է ընկել ակտիվությամբ՝ 6.1 %: Նույն ցուցանիշն ունի նաև Շիրակի մարզը՝ 6.1 %: Արագածոտնի, Սյունիքի մարզերից, ինչպես նաև որոշ փոքր համայնքներից հարցմանը մասնակցել է 2-ական ներկայացուցիչ (4.1 %): Սա ցույց է տալիս, որ որոշ մարզերում էկոլոգիական կրթության ոլորտում ներգրավվածությունը համեմատաբար ցածր է, կամ տվյալ մարզերում հարցման հասանելիությունը սահմանափակ է եղել: Հարցման մեջ ընդգրկված են նաև մեկական մասնակիցներ (2 %) Գեղարքունիքի ու Լոռու մարզերից: Այս տվյալները վկայում են այն մասին, որ կանաչ կրթության տարածվածությունը տարբեր մարզերում անհավասարաչափ է: Որոշ մարզերում, ինչպիսիք են Տավուշն ու Արմավիրը, նկատվում է ավելի մեծ ներգրավվածություն, մինչդեռ մյուս մարզերում անհրաժեշտ են լրացուցիչ միջոցառումներ՝ ուսուցիչների ներգրավվածությունն ավելացնելու համար: Հետագա քայլերի համար կարևոր կլինի հասկանալ, թե ինչ գործոններ են նպաստում կամ խոչընդոտում մարզային ներգրավվածությանը՝ ապահովելով էկոլոգիական կրթության ավելի լայն ընդգրկում ամբողջ երկրով մեկ:

Աշխարհագրական գործոնը և դրա ազդեցությունը էկոլոգիական կրթության վրա

Հարց 2. Ինչպե՞ս կարող է առաջնորդության փորձն ազդել կանաչ կրթության կազմակերպման ու զարգացման վրա:

Այս հարցի նպատակն է տրամադրել տեղեկություն այն մասին, թե որքան փորձառու են ուսուցիչները առաջնորդության մեջ, և ինչպես դա կարող է ազդել կանաչ կրթության զարգացման վրա: Հարցմանը մասնակցած 52 ուսուցիչների աշխատանքային փորձի բաշխվածությունը ցույց է տալիս, որ ամենամեծ խումբը (36.5 %) կազմված է 2 տարվա փորձ ունեցող ուսուցիչներից, ինչը խոսում է այն մասին, որ էկոլոգիական կրթության և առաջնորդության մեջ ներգրավված ուսուցիչների զգալի մասը համեմատաբար նոր է այս ոլորտում: Մասնակիցների 25 %-ը ունի 6 ամսվա փորձ, ինչը վկայում է, որ կան բազմաթիվ նոր ներգրավված ուսուցիչներ, որոնց համար աջակցությունը կարող է կարևոր դեր ունենալ: 23.1 %-ը նշել է, որ իրենք սկսնակ են, ինչը նշանակում է, որ ուսուցիչների մոտ մեկ քառորդը նոր է սկսում առաջնորդության իր ուղին: Մասնակիցների 15.4 %-ն ունի 1 տարվա աշխատանքային փորձ որպես առաջնորդ ուսուցիչ: Այս տվյալները կարևոր են, քանի որ դրանք մատնանշում են, որ ուսուցիչների մեծ մասը դեռ նոր է առաջնորդական դերում, և նրանց համար անհրաժեշտ կարող են լինել ուսուցողական ծրագրեր, վերապատրաստումներ ու աջակցություն՝ իրենց հմտությունները զարգացնելու համար:

Հարց 3. Ձեր դպրոցում արդյո՞ք իրականացվում են բնապահպանական ծրագրեր:

Այս հարցի նպատակն է, պարզել, թե որքանով է դպրոցն ընդգրկված էկոլոգիական ծրագրերում, և ինչ փուլում է գտնվում այս գործընթացը: Հարցման արդյունքները ցույց են տալիս, որ 52 մասնակիցներից 42.3 %-ը նշել է, որ իրենց դպրոցներում իրականացվում են բնապահպանական միջոցառումներ, սակայն դրանք հիմնականում առանձին նախաձեռնություններ են: Սա վկայում է այն մասին, որ դպրոցներում բնապահպանական կրթությունը մեծապես կախված է ուսուցիչների կամ խմբակների անհատական ջանքերից: Մասնակիցների 44.2 %-ը նշել է, որ դպրոցներում նման ծրագրեր չկան, սակայն պատրաստ են նախաձեռնել դրանք և անգամ որոշ քայլեր արդեն ձեռնարկվում են դրանք ներդնելու ուղղությամբ: Սա ցույց է տալիս հետաքրքրվածության մեծ ներուժ, որը կարելի է օգտագործել կրթական ծրագրերի միջոցով: Միայն 9.6 %-ն է նշել, որ իրենց դպրոցներում կան ամբողջական բնապահպանական բակային նախաձեռնություններ: Այս ցուցանիշը խոսում է այն մասին, որ կանաչ կրթությունը դեռևս համակարգված մոտեցման կարիք ունի: Վերջապես, 3.8 %-ը նշել է, որ իրենց դպրոցում բնապահպանական կրթության որևէ նախաձեռնություն չկա, և նույնիսկ հետաքրքրվածություն չկա նման ծրագրերի նկատմամբ: Այս ստացած արդյունքները վկայում են այն մասին, որ մեծ թվով դպրոցներում էկոլոգիական ծրագրերը դեռևս գտնվում են զարգացման փուլում, և դրանց համակարգված իրականացումը կարիք ունի խթանման: Հետևաբար դպրոցներում կանաչ կրթության զարգացման համար անհրաժեշտ է ոչ միայն առանձին ուսուցիչների ջանքերը, այլ նաև ինստիտուցիոնալ աջակցություն ու կազմակերպված մոտեցում:

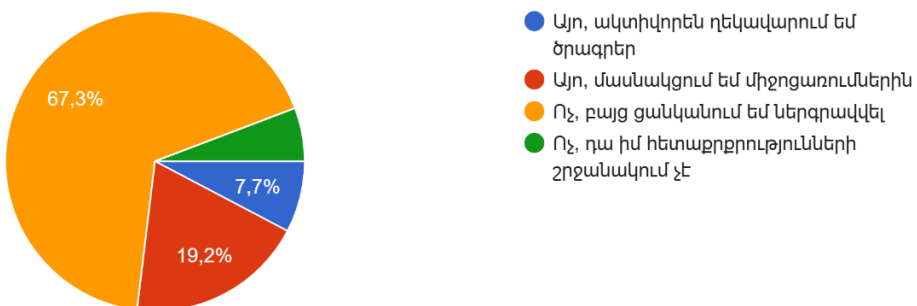
Դպրոցների ընդգրկվածությունը էկոլոգիական ծրագրերում

Հարց 4. Որքանով եք որպես ուսուցիչ ներգրավված էկոլոգիական կրթական ծրագրերում:

Այս հարցի նպատակն է պարզել, թե որքան ակտիվ են մասնակցում ուսուցիչները էկո դպրոցների և կանաչ կրթության նախաձեռնություններին: Հարցին, թե որքանով են ուսուցիչները ներգրավված էկոլոգիական կրթության ոլորտի ծրագրերում, 52 մասնակիցներից 67.3 %-ը նշել է, որ դեռ նոր է սկսում ներգրավվել և ձեռնարկում է քայլեր այս ուղղությամբ: Մասնակիցների 19.2 %-ը նշել է, որ մասնակցում են միջոցառումներին, սակայն ակտիվ ներգրավվածություն չունեն: Միայն 7.7 %-ն է նշել, որ դեկավարում են բնապահպանական ծրագրեր: Այս թվերը ցույց են տալիս, որ ուսուցիչների մեծամասնությունը դեռ նոր է ուսումնասիրում էկոլոգիական կրթության ոլորտը և դեռևս չի ներգրավվել ակտիվ նախաձեռնություններում: Սա կարևոր ցուցանիշ է, որը կարող է ազդել ապագա կրթական քաղաքականության մշակման վրա՝ նպաստելով ուսուցիչների ներգրավվածության մակարդակի բարձրացմանը:

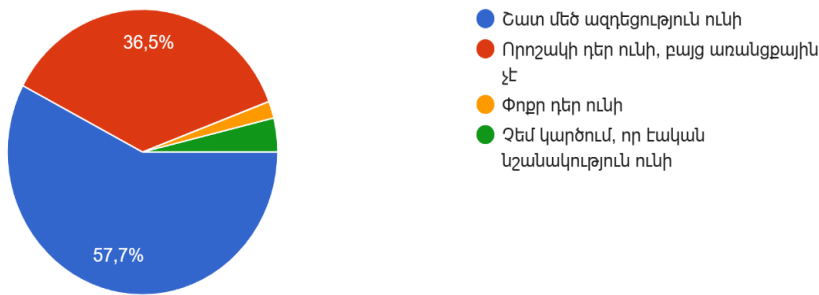
Ուսուցիչների ներգրավվածությունը էկոլոգիական կրթության ծրագրերում

Հարց 5. Որքանով եք կարևորում ուսուցիչների առաջնորդության դերը էկոլոգիական կրթության զարգացման համար:

Այս հարցի նպատակն է պարզել ուսուցիչների ընկալումները, թե արդյոք նրանց առաջնորդությունը կարող է խթանել էկոլոգիական կրթությունը: Հարցին, թե որքանով են ուսուցիչները կարևոր համարում ուսուցիչների առաջնորդությունը էկոլոգիական կրթության զարգացման համար, 52 մասնակիցներից 57.7 %-ը նշել է, որ դա շատ մեծ ազդեցություն ունի: 36.5 %-ը նշել է, որ որոշակի դեր ունի, բայց առաջնային չէ: Միայն 4 %-ն է նշել, որ փոքր դեր ունի կամ կասկածում է, որ էական նշանակությունը ունի: Այս արդյունքները ցույց են տալիս, որ ուսուցիչները ընդհանուր առմամբ ընդունում են իրենց դերը էկոլոգիական կրթության առաջնորդման հարցում, ինչը հնարավորություն է տալիս հետագա նախաձեռնությունների համար:

Ուսուցիչների առաջնորդության ազդեցությունը էկոլոգիական կրթության զարգացման համար

Եզրակացություն: Այսպիսով՝ էկո դպրոցները հանդես են գալիս որպես ուսումնական հաստատություններ, որոնք շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը և սոցիալական պատասխանատվությունը համարում են իրենց հիմնական նպատակները: Կանաչ կրթությունն իր հերթին կրթական մոտեցում է, որն ինտեգրում է բնապահպանական գիտակցությունը ուսումնական գործընթացի և դպրոցի առօրյա պրակտիկայի մեջ: Այստեղ հատկանշական է նաև առաջնորդ ուսուցչի դերը ոչ միայն որպես գիտելիքի փոխանցողի, այլև որպես մենթորի ու լիդերի, որը կարողանում է ապահովել դպրոցի ուսուցչակազմի, աշակերտների, ծնողների, համայնքային ներգրավվածությունը շրջակա միջավայրի պահպանման գործում:

THE ROLE OF TEACHER LEADERS IN ORGANIZING AND CREATING ENVIRONMENTALLY FRIENDLY SCHOOLS: THE PATH TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Hayrapetyan Lusine

*Ph.D. of Pedagogy, Associate Professor,
Yerevan State University, Republic of Armenia
lusine.hayrapetyan@ysu.am*

Avetisyan Meri

*Ph.D. of Pedagogy, Associate Professor
Yerevan State University, Republic of Armenia
mavetisyan@ysu.am*

Abrahamyan Meri

*Teacher of Tairov Secondary School
Republic of Armenia
m.abrahamyan@ysu.am*

Summary

Eco-schools or green schools are not only aimed at protecting the environment, but also contribute to the formation of an educational environment in which students and teachers work together to develop strategies that link social justice, solving environmental problems and economic stability. The importance of environmental education in these schools is inevitably linked to an ecological society, as well as social factors that contribute to the improvement of public relations and progress in transformation. The work explores the role of environmental schools and environmental education in sustainable development education, focusing on the importance of teacher leadership. The article presents the basic principles of eco-schools, their structural models and their impact on.

Keywords: *Eco-schools, green education, sustainable development, environmental education, teacher leadership, community participation, educational policy, social justice, environmental awareness.*

The article was written within the YSU internal grant on the topic "Teachers-leaders as adherents of innovation in Armenian schools".

РОЛЬ УЧИТЕЛЕЙ-ЛИДЕРОВ В ОРГАНИЗАЦИИ И СОЗДАНИИ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ШКОЛ: ПУТЬ К УСТОЙЧИВОМУ РАЗВИТИЮ

Айрапетян Лусине

*Кандидат педагогических наук, доцент
Ереванский государственный университет, Республика Армения
lusine.hayrapetyan@ysu.am*

Аветисян Мери

*Кандидат педагогических наук, доцент
Ереванский государственный университет,
Республика Армения
mavetisyan@ysu.am*

Абрамян Мери

*Учитель средней школы им. Таирова,
Республика Армения
m.abrahamyan@ysu.am*

Аннотация

Открытие эко-школ или зеленых школ не только способствует охране окружающей среды, но и способствуют формированию образовательной среды, в которой учащиеся и учителя вместе разрабатывают стратегии, связывающие общественную справедливость, решение экологических проблем и экономическую стабиль-

ность. Важность «зеленого» образования в этих школах безусловно связана с экологическим воспитанием, включая также социальные факторы, способствующие улучшению общественных отношений и прогрессу в преобразованиях. Данная работа исследует роль эко-школ и экологического образования в образовании устойчивого развития, уделяя особое внимание приоритету педагогического лидерства. В статье представлены основные принципы создания и функционирования эко-школ, их структурные модели и их влияние на формирование экологического сознания учащихся, а также рассматривается роль учителей-лидеров в становлении этих школ.

Ключевые слова: эко-школы, «зеленое» образование, устойчивое развитие, экологическое образование, педагогическое лидерство, участие сообщества, образовательная политика, социальная справедливость, экологическое сознание.

Статья написана в рамках внутреннего гранта ЕГУ на тему «Учителя-лидеры как проводники инноваций в школах РА».

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Gasparyan, N., Kayun zargacman krtuthyan barepokhumner Hayastanum. Hayastani krtuthyun. tesuthyun yev praktika, Yerevan, 2018, 15(3), 112-125:
2. Karapetyan, M.. Hayastanum ekologiakan krtuthyan nerarumy dprotsnerum. Krtuthyun yev ekologia, Yerevan, 2020, 9(4), 67-79:
3. Avila, V., "Sustainable Development in Schools: Educating for a Green Future". Journal of Sustainability Education, 2021, 13(2), 67-82.
4. Herrera, M., "Teacher Leadership in Green Schools: Developing Environmental Awareness". Journal of Environmental Education, 2019, 60(4), 293-308.
5. Rodrigues, C., "The Impact of Eco-Schools on Environmental Education". Environmental Education Journal, 2020, 45(1), 112-124.
6. Sachs, J., "Education for Sustainable Development: Teacher Leadership and Curriculum Integration". Educational Leadership Journal, 2017, 76(2), 35-40.
7. UNESCO, "Green Schools and Sustainable Development Goals", 2022. Retrieved from www.unesco.org
8. <https://www.fee.global/>

Получено: 30.03.2025

Received: 30.03.2025

Рассмотрено: 02.04.2025

Reviewed: 02.04.2025

Принято: 10.04.2025

Accepted: 10.04.2025

© The Author(s) 2025

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License